

стижений і не преувеличивают значимость результатов. В белорусской традиции безделье и лень строго осуждаются, однако чрезмерное усердие и изнурительный труд также воспринимаются с долей критики.

Для англоязычного мировоззрения характерна прямая связь между добросовестным трудом, благосостоянием и успехом, что нередко отличается от восприятия труда в русской культуре. Эти различия помогают глубже понять менталитеты разных народов и особенности их отношения к работе.

1. Иванова, С.Ф. Слоўнік беларускіх прыказак, прымавак і крылатых выразаў / С.Ф. Иванова, Е.Я. Иванов. – Мінск : Бел. Фонд, 1997. – 262 с.

2. Модестов, В. С. Английские пословицы и поговорки и их русские эквиваленты / В. С. Модестов. – М. : Русский язык, 2004. – 470 с.

3. Русско-Английский словарь пословиц и поговорок / ред. А. Маргулис, А. Холодная. – М. : АСТ, 2009. – 217 с.

4. Куйбашичева, С.К. К вопросу о передаче идиоматических выражений с английского языка // Вестник Адыгейского государственного университета. – Серия 2: Филология и искусствоведение. – 2013. – № 4. – С. 47–52.

5. Карасик, В.И., Слышкин Г.Г. Лингвокультурный концепт как единица исследования // Методологические проблемы когнитивной лингвистики: Сб. научн. тр. / Под ред. И.А. Стернина. – Воронеж, 2001. – С. 29–34.

МОЎНА-СТЫЛІСТЫЧНЫЯ АСАБЛІВАСЦІ ЛІРЫЧНАЙ МІНІАЦЮРЫ АЛЕНА БАГАМОЛАВАЙ «СКРЫНКА З ЛІСТАМІ»

Бычкова А.М.,

студэнтка 4 курса ВДУ імя П.М. Машэрава, г. Віцебск, Рэспубліка Беларусь

Навуковы кіраўнік – Семянькова Г.К., канд. філал. навук, дацэнт

Ключавыя словы: лірычная мініяцюра, эпітэт, параўнанне, метафара, увасабленне, алітарцыя, асананс, сінонім, недаказ.

Моўна-стылістычныя асаблівасці мастацкіх твораў Алены Багамолавай уяўляюць сабой унікальную сістэму лексічных, сінтаксічных і структурных прыёмаў, якія ствараюць непаўторную атмасферу яе вершаў, лірычных мініячюр. Творы пісьменніцы адлюстроўваюць яе ўнутраны свет, яны звернутыя да шырокага кола чытачоў, у якіх знаходзяць водгук розныя эмоцыі і перажыванні. *Актуальнасць* нашага даследавання заключаецца ў магчымасці ахарактарызаваць моўна-стылістычныя асаблівасці лірычнай мініячюры «Скрынка з лістамі», што дазволіць выявіць адметнасць ідыястылю аўтара, спосабы перадачы яго пачуццяў і разваг. *Мэта* артыкула – вызначэнне і характарыстыка моўна-стылістычных асаблівасцей лірычнай мініячюры Алены Багамолавай

«Скрынка з лістамі», выяўленне стылістычнай ролі вобразна-выяўленчых сродкаў у названым тэксце.

Матэрыял і метады. Матэрыялам для даследавання з’яўляецца лірычная мініяцюра Алены Багамолавай «Скрынка з лістамі» [1, с. 343–344]. Падчас аналізу былі выкарыстаны структурны, функцыянальны і апісальны метады.

Вынікі і іх абмеркаванне. Лірычная мініяцюра Алены Багамолавай «Скрынка з лістамі» з’яўляецца прыкладам таго, як прырода можа стаць не толькі фонам, але і важным элементам у перадачы чалавечых пачуццяў. Яе тэма – успаміны пра мінулае праз апісанне прыроды. Ідэя тэксту – перадаць пачуцці, звязаныя з успамінамі, стратай, змяненнем і пошукам сувязі сучаснага з мінулым.

У «Скрынцы з лістамі» прырода выступае не толькі фонам для падзей, але і актыўным удзельнікам чалавечага жыцця, што асабліва ярка праяўляецца ў вобразе *ветру*. Увасабленне пры характарыстыцы ветру, які *лагодна гартаў лісты*, надае яму чалавечыя рысы. Гэта стварае атмасферу інтымнасці і пяшчоты, падкрэсліваючы сувязь паміж прыродай і ўнутраным светам чалавека. Метафара *вецер ужо суцішана шэпча* надае гэтай прыроднай з’яве чалавечыя рысы. Шэпт стварае адчуванне блізкасці і спагадлівасці, быццам прырода сама становіцца сведкам людскіх перажыванняў. У такім кантэксце вецер не проста прыродны феномен, а сапраўдны спадарожнік, які слухае і разумее героя.

Параўнанні, выкарыстаныя аўтарам у творы, фарміруюць цэласны вобраз, што запрашае чытача паглыбіцца ў свет пачуццяў і ўспамінаў. Напрыклад, у сказе *[вецер] стукаў мне незадаволена гэтымі лістамі ў шыбы, нібы настойліва запрашаў пачытаць разам* параўнанне надае вобразу ветру актыўнасць і настойлівасць. Гэта падкрэслівае каштоўнасць зносін і ўзаемадзеяння з сябрамі і роднымі.

Алітарацыя шыпячых і свісцячых ва ўрыўку *а вецер ужо суцішана шэпча сухімі лістамі: не спяш-ш-шайся, пач-ч-чытай* стварае ўнікальную атмасферу восені. Гучанне гукаў [ш], [ч], [с] нагадвае шэпт ветру, які лёгка праносіцца паміж дрэвамі, і шоргат сухога лісця. Падаўжэнне гукаў [ш] і [ч] у словах *спяш-ш-шайся* і *пач-ч-чытай* стварае эфект запаволення, што можа перадаваць спакой і засяроджанасць. Гэта дапамагае ўзмацніць эмацыйную афарбоўку выразу, робячы яго больш выразным.

Асананс ва ўрыўку *ноччу вецер лагодна гартаў лісты за акном* стварае музычнасць і рытмічнасць тэксту. Паўтарэнне галосных гукаў [о] і [а] падкрэслівае бязмежнасць ночы, яе таямнічасць і спакой. У такія моманты, калі вецер гартае лісты, здаецца, што час спыняецца, а ўсё навокал напайняецца нейкім асаблівым адчуваннем. Гэта можа быць таксама адчуванне бязмежнасці думак і пачуццяў, якія ўзнікаюць у цішыні ночы. Асананс дапамагае чытачу візуалізаваць сцэну: вецер, які лагодна

гартаў лісты, выклікае асацыяцыі з плаўнымі рухамі, ствараючы атмасферу спакою і гармоніі.

У прыкладзе *А вецер ужо суцішана шэпча сухімі лістамі: не спяш-шайся, пач-ч-чытай...* недаказ стварае эфект чакання, як быццам персанаж збіраецца падзяліцца чымсьці важным, але пры гэтым спыняецца, каб атрымаць асалоду ад моманту. Пры гэтым лірычны герой прыгадвае, настройваецца, каб не прапусціць нешта важнае з таго, што адбылося. Заўсёды на тым, што было, адбылося ці, можа, не адбылося, трымаецца сённяшняе, сучаснае. І трэба ведаць, памятаць, каб не паўтарыць памылак, каб паспець сказаць словы ўдзячнасці, пакуль з намі тыя, каму адрасуецца “паклон”.

Такім чынам, у творы вобраз ветру надзелены чалавечымі рысамі, ён становіцца сродкам перадачы глыбокіх пачуццяў і думак героя, які шукае разумення і падтрымкі. Узаемадзеянне паміж чалавекам і прыродай набывае новы сэнс, падкрэсліваючы каштоўнасць зносін.

У творы вобраз *паштовай скрынкі* выступае ў выглядзе сховішча ўспамінаў пра сяброў і родных людзей, якія з’яўляюцца носьбітам сувязі з мінулым, што важна памятаць і захоўваць. Ва ўрыўку, дзе лірычны герой трымае ў *руках сваю восеньскую пошту*, метафара сімвалізуе не толькі лісты, але і ўспаміны, перажыванні і эмоцыі, звязаныя з пражытымі гадамі.

Алена Багамолава выкарыстоўвае мастацкі прыём недаказу, які ілюструе няскончанасць выказвання, дае магчымасць чытачу паразважаць над працягам думкі: *Змяла лістоту з ганка, зазірнула ў адчыненую паштовую скрынку, а там – лісты...* У прыведзеным прыкладзе недаказ перадае атмасферу чакання і інтрыгі: чытач пачынае задумвацца пра змест лістоў, што можа выклікаць жаданне даведацца больш.

У гэтым кантэксце паштовая скрынка становіцца месцам, дзе захоўваюцца не толькі матэрыяльныя рэчы, але і душэўныя перажыванні. Чытач пачынае адчуваць важнасць пісьмаў, якія нясуць у сабе не толькі інфармацыю, але і эмоцыі.

Апісанне кляновага ліста (*жоўты, з зялёнымі жылкамі*) падкрэслівае кантраст паміж жыццём і завяданнем, што адлюстроўвае ўнутраныя перажыванні лірычнага героя. Эпітэт апісвае прыгажосць і пераходны стан. У асобных выпадках пісьменніца выкарыстоўвае недаказ для стварэння паўзы, якая дазваляе чытачу асэнсаваць сказанае: *Яшчэ многія дрэвы будуць трымаць свой ліст, а клён адпускае...* Недаказ дазваляе адчуць нешта большае, чым проста фізічнае дзеянне. Клён, які адпускае лісце, можа асацыявацца з чалавекам, які адпускае «свой ліст», магчыма, сваё дарослае жыццё або знаёмага, сябра, з якім разрываюцца зносіны. Гэты ўрывац апісвае страту, развітанне, змены, таму напоўнены смуткам, а затым упэўненасцю, якая вынікае з самой логікі жыцця.

Такім чынам, вобраз *кляновага ліста* нагадвае нам, што кожнае развітанне – гэта не толькі страта, але і магчымасць для новага пачатку.

Як кляновы ліст, які з часам мяняе свой колер, так і людзі перажываюць этапы трансфармацыі, што фарміруюць асобу чалавека.

Аўтар характарызуе ліст рабіны праз пытанне *На каго злуеш, даражэнькі?*, якое падкрэслівае, што злосць не прыносіць нічога добрага, і гэта стварае атмасферу суму і шкадавання. Лірычны герой звяртаецца да ліста рабіны, як быццам да чалавека, што надае лісту чалавечыя рысы. Параўнанне рабіны са святлафорам – *сінгальна рабіна, як святлафор* – падкрэслівае змяненне ўспрымання: калі раней рабіна вабіла, то цяпер папярэджвае аб небяспецы. Алена Багамолава паказвае пераход ад цёплых успамінаў да халоднай рэальнасці. Такая антытэза сімвалізуе гармонію жыцця, якое ўмяшчае ў сабе цяпло і холад, радасць і смутак, дзень і ноч.

Эпітэт *запрашальным* (полымем) стварае цёплы і ўтульны вобраз рабіны, што асацыюецца з сяброўскімі зносінамі і гасціннасцю. Алена Багамолава выкарыстоўвае стылістычныя фігуры, якія дапамагаюць стварыць пэўны настрой і атмасферу тэксту. Такім чынам, вобраз *рабіны* ў творы становіцца ключавым элементам для разумення тэм сяброўства, страты, перамен у жыцці чалавека.

Ліст рабіны выклікае ў памяці лірычнага героя моманты, калі блізкія адносіны з сяброўкай былі поўныя цяпла і разумення. Сінонімы ў прыкладзе *сяброўка тая ўжо не мая – чужая* падкрэсліваюць пачуццё страты. Слова «не мая» і «чужая» акцэнтуюць увагу на тым, што адносіны змяніліся, што блізкі чалавек стаў чужым. Гэта выклікае адчуванне адзіноты і смутку, жалю і шкадавання. Сінонімы перадаюць глыбокую эмацыйную рану, якая застаецца ў душы чалавека, калі блізкія яму людзі становяцца чужымі.

Рытарычны вокліч *Чужая галава так навучыла, што жывуць у тым доме іншыя людзі, а сяброўка тая ўжо не мая – чужая!*... служыць моцным сродкам для перадачы кантрасту паміж мінулым і сучаснасцю, эмацыйнага болю. Лірычны герой адчувае страты і змены, якія адбываюцца ў яго жыцці, з болем іх пражывае, але, магчыма, гэта ўмацоўвае яго.

Такім чынам, ліст рабіны апісвае не толькі страты, але і непазбежнасць руху часу, які змяняе ўсё вакол. Ліст нагадвае пра тое, як хутка могуць знікнуць блізкія адносіны. Адначасова праз гэты вобраз лірычны герой адчувае сум, калі свет быў напоўнены радасцю і цеплынёй.

Пры апісанні лістоў пісьменніца выкарыстоўвае эпітэт *жоўта-чорныя* (лісты), які стварае яркі візуальны вобраз, ён перадае атмасферу восені і гармонію: цёмнае і светлае не кантрастуюць у лісце, а паказваюць адзінства ў супярэчнасцях.

Канкрэтныя назоўнікі *лісты, дрэвы, вецер* напаўняюць тэкст яркімі візуальнымі вобразамі. Гэтыя элементы прыроды асацыююцца са зменамі ў жыцці лірычнага героя, падкрэсліваючы яго эмацыйныя перажыванні. Абстрактныя назоўнікі *злосць, ласка, сум* паглыбляюць чытача

ва ўнутраны свет героя. Гэтыя словы ілюструюць сувязь паміж яго мінулым і сучаснасцю, ствараюць адчуванне глыбокага ўнутранага канфлікту. Кожнае слова гучыць як рэха перажыванняў, якое прымушае чытача суперажываць і разумець боль і радасць лірычнага героя.

Заклучэнне. Такім чынам, у творы «Скрынка з лістамі» Алена Багамолава перадае глыбокія эмоцыі, разважае пра час і страты, якія ён нясе. Настальгія па дзяцінстве і страчаных сувязях пранізвае ўвесь тэкст, дзе лісты становяцца не толькі фізічнымі аб'ектамі, але і сімвалам духоўнага злучэння з мінулым. Выкарыстанне вобразна-выяўленчых сродкаў і сродкаў стварэння выразнасці ўзмацняе эмацыйную насычанасць твора, дазваляючы чытачу адчуць тугу і пяшчоту лірычнага героя. Аўтар падкрэслівае думку, што нягледзячы на час, які змяняе адносіны і людзей, успаміны застаюцца з намі назаўсёды, надаючы жыццю сэнс і глыбіню. У прааналізаванай лірычнай мініяцюры Алена Багамолава дзеліцца вопытам з чытачом: кожны павінен улічваць сваё мінулае, больш давяраць сабе, берагчы блізкіх, бо час незваротны.

1. Багамолава, А.М. Стылістыка і культура беларускага маўлення: падручнік / А.М. Багамолава, Г.К. Семянькова. – Мінск : РІВШ, 2023. – 392 с.

2. Рагойша, В.П. Тэорыя літаратуры ў тэрмінах : дапам. / В.П. Рагойша. – Мн. : Беларуская энцыклапедыя, 2001. – 384 с.

3. Стылістыка мастацкага тэксту : метадычныя рэкамендацыі / склад. Г.К. Семянькова. – Тэкст: электронны // Рэпозіторый ВДУ імя П.М. Машэрава. – URL: <https://rep.vsu.by/handle/123456789/28226> (дата звароту: 10.01.2024). – Электр. копія друк. выд. : Віцебск : ВДУ імя П.М. Машэрава, 2021. – 47 с.

РОЛЬ ЭМОЦИЙ В ПРОЦЕССЕ ТЕКСТООБРАЗОВАНИЯ: СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ (НА МАТЕРИАЛЕ ПРОИЗВЕДЕНИЯ ЛИ ХОББС «MR BADGER AND THE DIFFICULT DUCHESS»)

Василёнок Е.А.,

*студентка 4 курса ВГУ имени П.М. Машерова, г. Витебск, Республика Беларусь
Научный руководитель – Дружина Н.Л., канд. филол. наук, доцент*

Ключевые слова: эмотивная лексика, эмотивные конструкции, структурно-семантический аспект.

Эмоции играют фундаментальную роль в человеческой жизни, будучи основным средством выражения внутреннего состояния, установления связей с окружающим миром и понимания других людей. Эмоциональная окраска речи позволяет создавать интонацию, подчеркивать значимость сказанного и выстраивать отношения между говорящими. Особенно ярко роль эмоций проявляется в художественной речи, где они становятся